

Sportfiskarnas synpunkter över remiss gällande ändrade regler för fiske efter ål i havet, dnr 0945-2021

Sammanfattning

- **Sportfiskarna anser att föreslagen förbudstid inte är i enlighet med försiktighetsansatsen.**
- **Ett fiskestopp under aug-okt skulle ge störst effekt för ålbeståndet och vara i enlighet med försiktighetsansatsen.**
- **Andra källor till dödlighet för ål måste adresseras för ålens långsiktiga överlevnad, inte minst vattenkraft, men även illegalt fiske och predation från skarv.**
- **Frivilliga åtgärder inom vattenkraften behöver främjas omgående då åtgärder inom vattenkraften annars kommer att dröja, alternativt behöver möjligheterna till införande av generella föreskrifter för vattenkraften gällande åtgärder för ålen ses över.**
- **Sportfiskarna tillstyrker förslagen om fiskerikontroll av ålfisket**

Inledningsvis ser vi det som anmärkningsvärt att Sportfiskarna återigen inte står med på sändlistan för remissen, särskilt med tanke på att andra fiskeorganisationer samt miljöorganisationer bjudits in att svara på remissen, samt att vi påtalat detta de två senaste åren när ett liknande förslag om ålfiskestopp remitterats. Även om sportfiske efter ål inte är tillåtet idag, förutom uppströms tredje vandringshindret i ålförande vattendrag, arbetar vi för att ålbeståndet ska återhämta sig så att det på sikt blir möjligt att tillåta ett sportfiske efter ål. Sportfiskarna vill härmed klargöra att frågan om ålens framtida överlevnad är av stort intresse för oss och våra medlemmar och vi vill framöver ta del av relevant information och remisser i ämnet.

Bakgrund

EU:s ålförordning formulerar ett långsiktigt gemensamt mål om att minst 40 procent av mängden blankål som skulle producerats i ett av människan opåverkat bestånd med stor sannolikhet ska kunna ta sig ut i havet. I Sverige har målet varit att minska mänsklig påverkan så att minst 90 procent av all blankål som för närvarande produceras i svenska vatten ges möjlighet att vandra ut och bidra till reproduktion.

Bristande rapportering och bristande kunskap om bestånd och rekryteringsförhållanden är några av skälen till att ICES sedan början av 2000-talet givit rådet att försiktighetsansatsen ska appliceras. När försiktighetsansatsen appliceras på ål, ska all mänsklig påverkan som reducerar produktion och utvandring av blankål (fritidsfiske och yrkesfiske på alla stadier, vattenkraft, pumpstationer, föroreningar m.m.) reduceras till, eller hållas, så nära noll som möjligt

EU har beslutat att länderna runt Östersjön ska införa ålfiskeförbud under tre valfria månader. Havs- och vattenmyndigheten genomförde den tidigare förbudsperioden på tre månader mellan den 1 november 2020 och den 31 januari 2021. Förbudet lades under den period som enligt HaV förväntades ge minst effekt för fisket och störst möjlighet för den utvandrande blankålen att vandra ut.

Sportfiskarnas synpunkter på förslag om ålfiskeförbud

Havs- och vattenmyndigheten föreslår i likhet med tidigare genomfört förbud en förbudsperiod på tre månader mellan den 1 november och den 31 januari. Enligt remissen ska försiktighetsansatsen tillämpas, men Sportfiskarna anser att så inte sker när HaV väljer att gå vidare med ett förslag som inte har ålens överlevnad som huvudfokus, utan snarare bevarandet av ålfisket. Ett ålfiskestopp november ger en betydligt lägre minskning av den totala fångsten mot om man skulle valt ett stopp under augusti-oktober, som förväntas ge störst effekt. Även fiskestopp under september-november och oktober-december skulle ge en större minskning av fångsterna än under föreslagen period. Vi har förståelse för att man vill värna ålfisket, men försiktighetsansatsen som innebär att dödligheten ska hållas så nära noll som möjligt, tillämpas inte när man väljer det näst sämsta av fem möjliga alternativ för den enligt rödlistan akut hotade ålen. Det finns ingen motivering till varför Sverige inte följer den vetenskapliga rådgivningen från ICES. Förslaget visar på ett kortsiktigt tänkande som om det tillämpas inom övriga områden inom ålförvaltningen, riskerar att leda till att ålen står bortom all räddning.

Akuta åtgärder i vattenkraften nödvändiga

Sportfiskarna vill framhålla vikten av att dödligheten av ål vid nedströmsvandring förbi kraftverk reduceras så långt det är möjligt. Nära 70 procent av Sveriges vattendrag uppnår inte god ekologisk status enligt vattendirektivet¹. Hydromorfologisk påverkan såsom dammar och kraftverk är den mest utbredda påverkan på god ekologisk status. I exempelvis Rönne å har en studie visat att så mycket som 90 % av ålarna dog när de passerade tre kraftverk nedströms. De åtgärder för fria vandringsvägar som har genomförts har i stort sett bara genomförts frivilligt av kraftbolagen, krav på

¹ <http://sverigesmiljomal.se/miljomalen/levande-sjoar-och-vattendrag/god-status-for-vatten/>

bolagen har inte ställts och det får anses som mycket anmärkningsvärt för en art som är akut hotad och som lider sina största förluster just kring vattenkraftverken.

Enligt remissen grundar sig Havs- och vattenmyndighetens val av period på en samlad bedömning av vilken period som förväntas ge störst effekt på mängden utvandrande blankål från Öresunds kustområden, samtidigt som hänsyn tas till att Sverige redan genomfört och planerar att genomföra ett betydande åtgärdsarbete för att begränsa dödlighet från bl a fiske och vattenkraft inom ramen för den nationella ålförvaltningsplanen. Sportfiskarna vill påminna om att åtgärdsarbetet utifrån omprövningen av vattenkraften ligger många år fram i tiden, om man ser till när praktiska åtgärder för ålen tidigast kommer att vara genomförda i fält. Det går därför inte att hänvisa till planerade åtgärder i vattenkraften flera år fram i tiden för att rättfärdiga en illa vald förbudsperiod för ålfiske 2021-2022.

Sedan januari 2019 har Sverige en ny lagstiftning för vattenkraft vilket innebär att i stort sett alla vattenkraftverk och tillhörande dammar ska prövas enligt moderna miljövillkor. Verksamheterna ska prövas enligt en nationell prövningsplan som Havs- och vattenmyndigheten, Svenska kraftnät och Energimyndigheten har tagit fram. Översynen av berörda vattenverksamheter kommer att pågå under minst tjugo år och de första prövningarna kommer påbörjas 2022. Det innebär att de första av tusentals åtgärder kommer att vara utförda i fält i bästa fall runt 2027, eftersom en domstolsprövning tar tid, kan eventuellt överklagas, och verksamhetsutövaren brukar få några år på sig att genomföra åtgärden. Då ålen är akut hotad är det orimligt att vänta så länge med åtgärder i vattendrag som är viktiga för ålen. Staten bör därför främja att verksamhetsutövare skapar fria vandringsvägar i viktiga ålvatten, så att dessa inte ska behöva vänta på prövning enligt den nationella planen. Ska vi invänta genomförandet av NAP är risken stor att ålen är förlorad.

Forskning har visat på möjliga åtgärder för att säkerställa säker nedströmsvandring för ålen, men väldigt få av dessa åtgärder har genomförts i praktiken. Exempelvis har studier visat att det är möjligt att fånga och samla upp (och transportera) ål i direkt anslutning till ett kraftverk². Detta är sannolikt en mer effektiv åtgärd jämfört än det mer vanligt förekommande systemet att man fångar ål i en sjö och transporterar den till havet, då man endast kan rädda ett mindre antal av de ålar som senare ska vandra nedströms förbi flera kraftverk. Denna typ av åtgärd bör dock bara vara tillfällig, och mer långsiktiga lösningar för fria vandringsvägar måste säkerställas och permanentas för ålens långsiktiga överlevnad.

Innan verksamheterna prövas enligt NAP finns behov av tillfälliga åtgärder för att minska dödligheten av ål vid nedströmsvandring. Regeringen har genom förändringar i lagstiftningen sedan januari 2019,

² <https://energiforskmedia.blob.core.windows.net/media/18402/tekniska-loesningars-tillaempbarhet-foer-foerbaettrad-nedstroemspassage-foer-aal-energiforskrappport-2014-35.pdf>

möjlighet att meddela generella föreskrifter om försiktighetsmått för vattenverksamheter³. Sådana föreskrifter bryter igenom tillståndens rättskraft. Bemyndigandet ska användas när det är lämpligare än att initiera en omprövningsprocess för varje verksamhet som ska omfattas av kravet på det aktuella försiktighetsmålet. Sådana försiktighetsmått skulle kunna vara uppsamling av ål framför kraftverk eller fingrindar med flyktöppningar framför turbinerna. Sportfiskarna anser att det finns starka skäl för HaV att föreslå regeringen att man ser över möjligheten att meddela generella föreskrifter om försiktighetsmått för vattenverksamheter, åtminstone i viktiga ålvattendrag.

Kontroll av efterlevnaden i ålfisket

Sportfiskarna tillstyrker förslagen med koppling till fiskerikontroll av ålfisket. Allt tyder på att det illegala ålfisket är utbrett och ytterligare åtgärder behövs inom detta område.

Skarvens påverkan

Ett annat viktigt område att adressera vad gäller ålförvaltningen är skarvens påverkan på ålen. En litteraturstudie har visat att skarvens ålkonsumtion i södra Östersjön var av samma omfattning som fisket⁴. Den nationella ålförvaltningsplanen hanterar inte påverkan från predatorer såsom skarv. Frågan har aktualiserats än mer med den kraftiga utbredning som nu ses av mellanskarv även i sjöar och vattendrag, alltså områden där denna underart sannolikt aldrig haft sin naturliga utbredning. Sportfiskarna efterfrågar en länsvis förvaltning av skarv, i likhet med den förvaltningsplan för skarv som länsstyrelsen i Stockholm har upprättat.

För Sportfiskarna,

Sten Frohm

Generalsekreterare

Christina Lindhagen

Sakkunnig vattenmiljöfrågor

³ Regeringens proposition 2017/18:243. Vattenmiljö och vattenkraft

⁴ <https://academic.oup.com/icesjms/article-abstract/75/3/999/4616536>